

**У чому логіка брата?**  
**Або Кому жителі с. Чудель повинні «дякувати» за спалене село і за  
знищення десятків односельців**

Прочитав статтю "За волю н віддали свої молоді життя" від 31 липня ц.р. у "СН" під рубрикою "З історії рідного краю" і думаю: дійсно, історія є історія, її не переробиш, але тлумача ї ти можна по-різному...

У момент націоналістичного безумства в м. Рівне демонстрували, а в Кузьмівці знищили пам'ятник М. Кузнецову - всесвітньо відомому розвіднику, герою та справжньому борцю з фашистами - начебто за те, що через нього серед мирного населення німці водили каральні акції. За логікою новітніх вандалів, фашистів не потрібно було б знищувати, а писати чи співати їм дифірамби, як це робив у "Волині" Улас Самчук. Бо тоді г вони не проводили б каральні е акції. І де б ми були з їхньою логікою - у Берліні чи в іншому світі?

Якщо ж від слідкувати цю логіку, то в пам'яті очевидців с тих подій - жителів Чудля старшого покоління - відклалося особливо чітко те, з чого почалося спалення села, церкви та Е вивезення людей у Сарни, їх розстріл і відправлення 100 чол. на каторгу в Німеччину. Як розповідають очевидці, того дня до Чудля з Клесова і приїхала заготівельна команда німецького гарнізону, яка складалася в основному з с літніх людей з тими чи іншими фізичними вадами. Як вони заготовляли провіант, відомо. Але дехто говорить, що їм гроші платили також. Та суть не в тому. Коли валка із провіантом добралася до урочища "Розкопана гора", на них г напали бандерівці. У короткому бою охорону обозу було знищено. Як каже учасник у замітці, "п'ятьох взято в полон". Та, як потім виявилось, залишився живим ще один е охоронець.

А що ж нападники? Вони е весь награбований скарб забрали з собою. Як тут не згадати ще таке: тіла німців присипали піском і прогнали по тому місцю табун корів, щоб не було г сліду, щоб їхніх дій, бува, не помітила німецька влада.

Правда, це цікаво?! А пограбованим чудлянам що? А і нічого. Тогочасних же кармелюків і довбушів, а також ярем це не хвилювало.

Згаданий вище німець-охоронець добрався до Клесова й розповів про цю "акцію" командуванню, яке і прийняло варварське та садистське рішення знищити село Чудель і його жителів.

Ця трагічна подія відбувалася напередодні жнив, і коли " все почалося, люди, хто встиг, ховалися в житах або ж ховали там дітей, втікали через річку, хоронилися хто як міг. Але це вдалося небагатьом.

Людей зігнали в церкву і хотіли спалити одразу ж, та чомусь передумали й більш як 200 чоловік погнали б м. Сарни, де провели відповідне "сортуння". Запитали, якщо здоровий - то наліво, якщо ні - то направо. Чудляни не могли здогадатися про хід думок фашистів і більше 100 чоловік прикинулися хворими. їх відібрали окремо, а тих, хто залишився, почали готувати до відправки в Німеччину.

Умовно ж хворих розділи, підвели до ями й почали розстрілювати. Лише двом голим хлопцям вдалося втекти з тієї бійні. Одним з них був Микола Вакулін нині вже покійний. Він і розповів мені цю історію. Про це розповідав також і Мина Примак, колишній водій господарства "Нове життя" (дай Бог йому здоров'я) та багато інших людей, які були учасниками тих подій. Про це написано і в книзі "Історія міст і сіл України".

То що ж підказує "логіка"? Тепер чудляни знають своїх героїв. А побиті німці й досі лежать в піску непоховані. Можливо, над цим треба задуматись? Бо, за логікою вандалів, того, хто призвів до трагедії, треба знищити, якщо не його самого, так пам'ятник, тобто пам'ять про УПА.

А про "бойові подвиги" вищезгаданих вояків добре пам'ятають і в Немовичах, і в Сарнах, і в Люхчі, і в уже згаданому Чудлі. Десятки імен закатованих викарбувані на гранітних плитах. І ніяка героїзація, ніякі повстанські пісні та кон'юнктурна обставина не змиють крові з їх рук, сокир і удавок. А побитих німців необхідно поховати по-людськи. Бо того вимагають і міжнародні домовленості та правила. Як і маємо впорядкувати могили полеглих у боях чи знищених під час спеціальних операцій вояків УПА. Це буде по-християнськи.

Віктор Пацьола